

İSLAM DÜNYASINDA HEIDEGGER

Editörler:

Kata Moser - Urs Gösken - Josh Hayes

Çeviri: Ömer Saruhanlıoğlu

alBaraka
Yayınları

Syed Mustafa Ali Birleşik Krallık'da Açık Üniversitesi Bilgisayar ve İletişim Okulu'nda öğretim görevlisidir. Araştırma konuları Heideggerci fenomenoloji üzerine hermenötik çerçeve, kritik ırk teorisi ve sömürge sonrası/sömürgeleşme düşüncesidir. Bu çerçeveleri kullanarak ırk, din, siyaset ve etiğin muhtelif teknolojik olgularla nasıl "birbirine karıştığını" araştırmaktadır. Bu çerçeveyi uyarlayarak ve hümanizm-sonrası/hümanizm-ötesi, "Büyük Data" söylemi ve internet yönetimi gibi farklı hesaplama alanlarını sorgulayarak "“Islam between Inclusion and Exclusion: A (Decolonial) Frame Problem” İçerme ve Dışta Bırakılma Arasında İslam: “Bir (Dekolonial) Çerçeve Problemi) (2007) de dâhil birçok makale yayımlamıştır.

Halid el-Arif Fas, Rabat'ta V. Muhammed Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim görevlisidir. Araştırma konuları kültür incelemeleri, sömürge sonrası teorisi ve tercüme çalışmalarıdır. Doktorasını Fez'de Sidi Muhammed bin Abdulla Üniversitesi'nde yapmıştır. Çağdaş Fas edebiyatı ve sömürge sonrası teori üzerine Arapça ve İngilizce birçok makalenin yazarıdır. Arapça yaptığı tercüme arasında Derrida'nın "La parole: Donner, nommer, appeler" (2013, 2017) ile Levinas'ın Totalité et infini (2017) kitabının bir bölümü de vardır.

Münir Birouk Fas'ta Agadir İbn Zohr Üniversitesinde karşılaştırmalı edebiyat konusunda master yapmıştır. Faslı filozof Taha Abdurrahman konusunda uzmandır, araştırma konuları diyalektik etik kritiği, din ve modernitedir. "Taha Abderrahmane's Moral and Spiritual Foundations of Dialogue" (2016) ve "Taha Abderrahmane's Ethics of Ihssan: A Lopsided Conception of Justice and Citizenship in the Post-Arab Spring" (yayımlanma aşamasında) da dahil olmak üzere birçok makale yazmış ve yayımlamıştır.

Nader el-Bizri Beyrut Amerikan Üniversitesinde felsefe ve medeniyet araştırmaları profesörü, aynı zamanda sanat ve bilim bölümünün dekan yardımcısı ve eğitim genel direktörüdür. Daha önce Cambridge, Nottingham, Lincoln; Londra Konsorsiyumu Harvard Üniversitelerinde görev yapmıştır. Ayrıca Londra İsmaili Araştırmalar Enstitüsünde kıdemli araştırmacı ve Centre National de la Recherche Scientifique, Paris'de chercheur associé (araştırmacı) olarak bulunmuştur. Uzmanlık

konuları Arap bilim ve felsefesi, hümanistik mimari ve fenomenolojidir. Hakemli dergilerde yetmiş tane makale ve bölüme ek olarak *The Phenomenological Quest between Avicenna and Heidegger* (2000, 2014) de dâhil olmak üzere on bir tane kitap yazmıştır. Oxford University Press, Springer, Routledge, ve Brill gibi kurumların yayın kurulunda görev yapmaktadır, Londra Bilim Müzesi'nde, Cenevre Aga Han Kültür Vakfında ve Berlin'de Solomon Guggenheim Müze'sinde danışmanlık yapmıştır. Kuveyt Bilimsel İlerleme Vakfı Ödülü de dahi olmak üzere birçok ödül almış ve Claremont McKenna College Mellon Global Liberal Sanatlar kuruluna seçilmiştir.

Sylvain Camilleri Belçika Katolik Louvain Üniversitesi (UCLouvain) Yüksek Felsefe Enstitüsü'nde öğretim görevlisidir. Uzmanlık alanları fenomenoloji, hermenötik, din felsefesi ve çağdaş İslam düşüncesidir. Her ikisi de Springer Fenomenoloji Serisi içinde yer alan *Phénoménologie de la religion et herméneutique chez le jeune Heidegger* (2008) ve *Heidegger et les grandes lignes d'une phénoménologie herméneutique du christianisme primitif* (2017) makaleleri de dâhil olmak üzere bu konular üzerine yoğun bir şekilde yazmaktadır. Sylvain Camilleri Christophe Perrin ile birlikte yıllık *Bulletin Heideggerien* (2010-) dergisini çıkartmaktadır.

Zeynep Direk İstanbul'da Koç Üniversitesi Felsefe Bölümünde profesördür. Doktorasını 1998 yılında Memphis Üniversitesinde yapmıştır. Fenomenoloji, çağdaş Fransız felsefesi, feminizm ve Türkiye felsefe tarihi üzerine yoğun bir biçimde çalışmaktadır. Feminizm olduğu kadar Türkiye'deki çağdaş siyasal sorunlarla ilgili tartışmalar üzerine yazmaktadır. Zeynep Direk Klaus-Schwarz Verlag için hazırladığı (Berlin) *Philosophie in der nahöstlichen Moderne/Modern Orta Doğu'da Felsefe* kitap serisinin yayın kurulundadır. İlk dönem yayınları arasında "Heidegger'in Sanat Anlayışı" (2010) vardır. Yüksek lisan düzeyinde Heidegger felsefesi dersleri vermiş ve Galatasaray Üniversitesinde Heidegger felsefesi üzerine doktora çalışmalarını yönetmiştir. Levinas, Derrida, Sartre ve Merleau-Ponty üzerinde Türkçe birçok kitap yazmıştır. Leonard Lawlor ile birlikte *A Companion to Derrida'yı* (2014) hazırlamışlardır. En son yayınları "Lacan ve Derrida'da Hayvanilik: Öteki'nin Dekonstrüksiyonu" (2017) ve *Cinsel Farkın İnşası* (2018) olmuştur.

Urs Gösken (editör) Zürich  niversitesi yakın Doğu alışmaları Bölümünde Arap dili ve edebiyatı öğretmektedir. Daha  nce Bern Üniversitesi Yakın Doğu alışmaları Bölümünde Fars dili ve edebiyatı dersleri vermiştir. Urs G ksen Zürich Üniversitesi Yakın Doğu alışmaları Bölümünde doktora yapmıştır. Doktora konusu yirminci yüzyıl İran din alimlerinin modern Batı felsefesini alımlaması olmuştur. Araştırma projeleri felsefi kavramların İslam mistik edebiyatına geçişi, yirmi ve yirmibirinci yüzyıllarda modern hermenötik felsefenin Kur'an tefsiri üzerindeki rolü, edebyat ve felsefenin yirminci yüzyıl İran kimlik s y-lemlerinin üzerindeki işlevleri ve neoklasik Arap ve Fars Őiirinde anaya-sacılık üzerine odaklanmıştır.

Josh Hayes (editör) Alvernia  niversitesinde felsefe doentidir. Daha  nce Santa Clara Üniversitesi, San Francisco Üniversitesi, Loyola Mar-yamount  niversitesi ve Stanford  niversitesinde dersler vermiştir. İlgil alanları, kadim felsefe, Orta ağ İslam felsefesi, evre felsefesi ve ağdaş kıta felsefesidir. Ahmed Alwishah ile birlikte *Aristotle and the Arabic Tradition* (2013) dergisini çıkartmaktadır. Heidegger ve özellikle onun Yunan geleneğini Herakleitos, Platon, Aristoteles, Stoacılık) alımlayışı üzerine birçok makale yazmıştır. Pacific Association of the Continental Tradition (PACT) derneğinin kurucu  yesi ve *Journal for the Pacific Association of the Continental Tradition* (JPACT) yayıncılarındanır.

Ahmed Ali Heydari Tahran'da Allameh Tabataba'i  niversitesi Felsefe Bölümünde profesördür. Araştırma konuları İran'ın gelişmesinin felsefi kavramının tarihi, Heidegger'in İran'daki filozoflar ve felsefi eğilimler üzerindeki etkisi, fenomenoloji, varoluşculuk ve İslam felsefesi. Oryan-talizm, felsefe ve karşılaştırmalı dinler okuduktan sonra doktorasının Bonn  niversitesinde yapmıştır. Doktorası İran'da Kaçar hanedanı d n eminde Batı felsefesinin alımlanışı  zinedir.

Seyed Macid Kamali Tahran Azad Üniversitesi Felsefe Bölümünde misafir profesördür. İsfahan  niversitesinde Batı felsefesi konusunda doktora yapmıştır. Uzmanlık alanı Heidegger ve Aristoteles'in keşişim noktaları ve özellikle Heidegger'in *Nikomakhos Etiği*'nin fenomenolo-jik yorumudur. Son olarak Heidegger felsefesiyle İran'da ağdaş felsefe arasındaki ilişkiler, özellikle *Heidegger'in LOGOS yorumu e Dil Haki-*

kati (Farsça) (2017) üzerine yoğunlaşmıştır. Tahran'da Kültürel Çalışmalar Merkezi Başkanıdır.

Mansure Halilizend Almanya Erlangen Alexander-Friedrich Üniversitesi Doğu Dilleri ve İslam Çalışmaları Bölümünde misafir araştırmacıdır. Doktorasını Wuppertal Bergische Üniversitesi'nde yapmıştır ve Phänomen *Leib: Phänomenologie der Leiberfahrung bei Edmund Husserl* (2017) kitabının yazarıdır. Araştırma konuları arasında (Doğu-Batı) karşılaştırmalı felsefe ve İran'daki modern entelektüel yönelimler vardır.

İsmail el-Musaddık Fas Kentira İbn Tufeyl Üniversitesi'nden emekli profesör ve üniversitenin felsefe eğitim programının eski başkanıdır (2005-2016). Rabat V. Muhammed Üniversitesinde felsefe üzerine master yapmış ve orada Necib Baladi, Ali Oumlil, Muhammed Abid el-Câbirî ve Muhammed Guessous ile çalışmıştır. Doktorasını Wuppertal'da Bergische Universität Klaus Held'in nezaretinde yapmıştır. Musaddık Heidegger üzerine çok sayıda eser yayımlamış ve onun metinlerini Arapçaya tercüme ederek tanıtmıştır. Önemli çalışmaları arasında *Kritik der neuzeitlichen Naturwissenschaft—Phänomenologie in der Alternative zwischen Husserl und Heidegger* (1995), *The Question of the Thing: On Kati's Theory of Transcendental Principles* (2012), *Basic Questions of Philosophy: Selected "Problems" of "Logic"* (2018) ve *Husserl's The Crisis of the European Sciences and Transcendental Phenomenology* (2008) sayılabilir.

Kata Moser (editör) Bochum, Ruhr Üniversitesi Filoloji Fakültesi Doğu Bilimleri ve İslami Çalışmalar Bölümünde öğretim görevlisidir. Özel olarak metafizik bağlamında Arap Heidegger alımlamaları ve çağdaş Arap din felsefesi üzerine çalışmaktadır. *Philosophie in der nahöstlichen Moderne* (Modern Orta Doğu'da Felsefe) kitap serisinin yayın kurulundadır. Yayınları arasında Arap Heidegger alımlamaları ve *Modern Orta Doğuda Felsefe'nin 2.cildi Akademische Philosophie in der arabischen Welt—Institutionen, Periodika, Inhalte*, (2018) kitabı vardır.

Amir Nasri Tahran Allameh Tabataba'i Üniversitesi Fars Edebiyatı ve Yabancı Diller Fakültesi sanat ve felsefe bölümünde öğretim görevlisi-

dir. Tahran Üniversitesi'nde master Allameh Tabataba'i Üniversitesi'nde doktora yapmıştır. İlgi alanları imaj araştırmaları, estetik ve görsel kùltürdür. Roger Scruton, Hans Blumenberg ve Karl Jasper'in eserlerini Farsçata tercüme etmenin yanı sıra birçok makale ve sanat felsefesi üzerine iki kitap yazmıştır. İran'da çıkan bir sanat dergisi olan *Kimya-i hüner*'in editörùdlerindedir.

Salih Shah Yeni Delhi'de Hint Teknoloji Enstitüsü İnsani Bilimler Bölümünde doktora öğrencisidir. Araştırma konusu yirminci yüzyılın başında Güney Asya'da şiirsel düşünce geleneğidir. İslam dünyasında düşüncenin felsefe dışında şiir geleneği içinde kendisini nasıl ifade ettiği üzerine çalışmaktadır. Aynı zamanda Srinagar M.A. Road Devlet Kız Kolejinde felsefe dersleri vermektedir.

Sevinç Yaşargil Bern Üniversitesi İslam Araştırmaları ve Modern Doğu Filolojisi Bölümünde doktora öğrencisidir. Doktorasını Mısırlı felsefeci Abdurrahman Bedevi üzerine yapmaktadır ve tezi Heidegger'in Bedevi üzerindeki etkisi ve özellikle onun Arap dünyasında felsefe yapma biçimini dönüştürmesine katkıları üzerine odaklanmıştır.

Erdal Yıldız İstanbul Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğretim görevlisidir. Araştırma konuları dil felsefesi, Nietzsche'de ve yirminci yüzyıl kıta felsefesinde hayvan sorunu ve felsefe tarihinde duyguların yeridir. *Sanattan Hakikate: Heidegger, Van Gogh, Schapiro, Derrida* da (Türkçe) (2017) dahil olmak üzere üç kitap, "Nedir Bu Felsefe? Metnini Bir Okuma Denemesi" (Türkçe) (2014), Herder'den Heidegger'e: Sorge" (Türkçe) (2016), "Varlıktan Dile, Dilden Varlığa" (Türkçe), (2016) gibi muhtelif makaleler ve Türkçede Heidegger çalışmalarıyla ilgili iki biyografi (2004 ve 2016) yazdı.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	13
Giriş.....	17

I. KISIM

İSLAM DÜNYASINDA ALIMLAMANNIN HATLARI

1. BÖLÜM

Türkiye’de Heidegger Alımlanışları.....	61
Zeynep Direk	

2. BÖLÜM

Çağdaş İran’da Sanat Kuramının Oluşumunda Heidegger’in Rolü	93
Amir Nasri	

3. BÖLÜM

Heidegger Alımlamasında Levanten İzler	109
Nader El-Bizri	

4. BÖLÜM

Hanefi’nin “Fransız Üçlemesi”: Merkezin-Dışında Bir Heidegger Alımlaması	131
Sylvain Camilleri	

II. KISIM

HEIDEGGER VE İSLAMİ OTANTİKLİK

5. BÖLÜM

Kaygı, Hiçlik ve Zaman

Abdurrahman Bedevi: İslam Mistisizminin Varoluşçu Yorumu 151

Sevinç Yaşargil

6. BÖLÜM

Taha Abdurrahman

Kavramsal Otantiklik ve Sezgici Bir Heidegger Uygulaması 169

Münir Birouk

7. BÖLÜM

Nihilizm ve Avrupa Metafiziğinin Nihilist Özü

Martin Heidegger ve Daryus Şayegan 195

Mansure Halilizend

III. KISIM

HEIDEGGER VE İSLAMİ İFADE BİÇİMLERİ

8. BÖLÜM

İkbal ve Heidegger'de Şiire İlişkin Soru 217

Saliha Shah

9. BÖLÜM

Heidegger / Hölderlin – Ferdid / Hafız 243

Ahmed Ali Haydarî

10. BÖLÜM

Misafirperverlik ve Diyalog

Fethi Meskini'nin Tercümesi ve Heidegger'in Hadise Kavramı 261

Halid el-Arif

IV. KISIM

HEIDEGGER VE İSLAM DÜNYASINDA FELSEFENİN YENİDEN İHYASI

11. BÖLÜM

Heideggerci Tutuculuğa Karşı Arap Dünyası 281
İsmail El-Mussadık

12. BÖLÜM

Heidegger'in Aristoteles'i
İran'da İslam Felsefesinin Hermenötik Bakışla
Yeniden Ele Alınışı 299
Seyed Macid Kamali

V. KISIM

İSLAM ÂLEMİ DÜŞÜNCESİNE BİR MEYDAN OKUMA

13. BÖLÜM

Heidegger ve İslam Âlemi
(Enlemesine) Gidişler ve (Geri) Dönüşler.....327
Syed Mustafa Ali

EK

Heidegger'in Arapça, Farsça ve Türkçe Çevirileri.....351
Urs Gösken, Kata Moser ve Erdal Yıldız

Kaynakça 379

Dizin..... 413